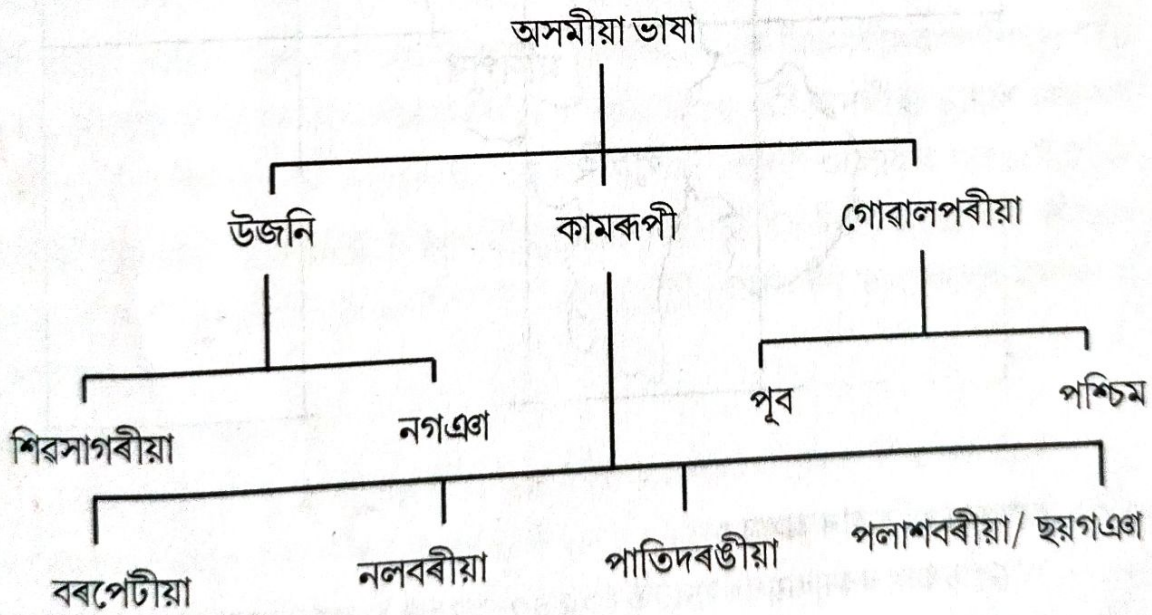

চতুৰ্থ অধ্যায় অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা

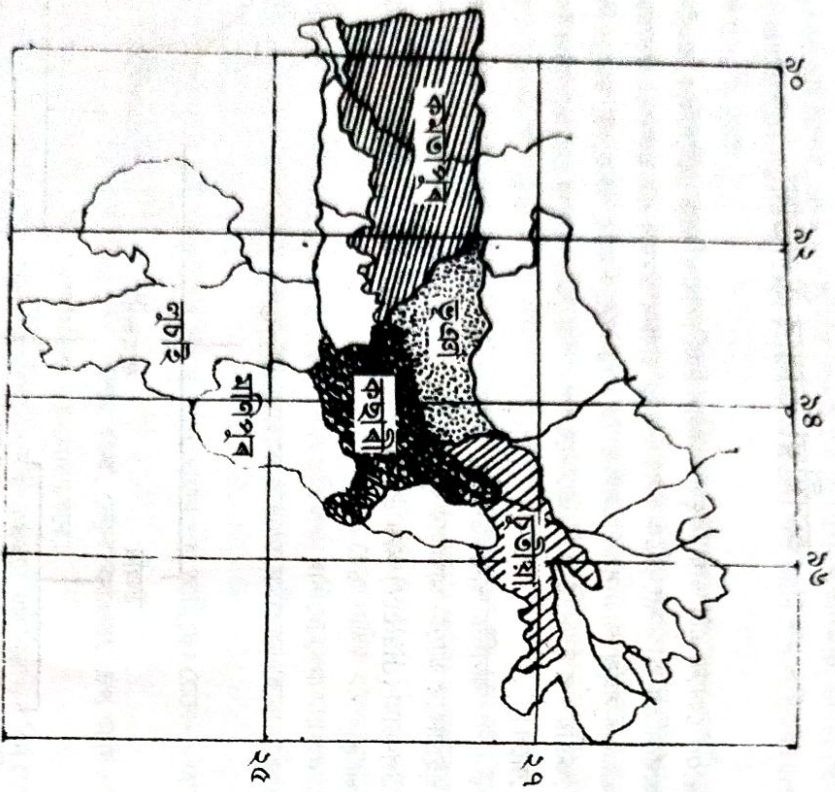
৫.০০ কোনো এটা ভাষা বিস্তৃত অঞ্চলত বিয়পি পৰাৰ পিছত ভৌগোলিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক কাৰণত, সেই ভাষা-সম্প্ৰদায়ৰ এটা অঞ্চলৰ লগত আন এটা অঞ্চলৰ সহজ আৰু সঘন মিলামিছা হৈ নাথাকিলে, সময়ত গৈ একেটা ভাষাৰে কিছুমান ক্ষেত্ৰীয় ৰূপ মূৰ দাঙি উঠে। এনেদৰে ৰূপ লোৱা ক্ষেত্ৰ-ভাষাকে সেই ভাষাটোৰ উপভাষা বোলে।

অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা ঘাইকৈ তিনিটা— উজনি, কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া। এইবোৰৰো আকৌ আঞ্চলিক ক্ষুদ্ৰৰূপ কিছুমান আছে। ৰেখাচিত্ৰৰ সহায়ত অসমীয়া ভাষাৰ উপ-ভাষা (dialect) আৰু উপ-ভাষাৰ খণ্ডৰূপ (Sub-dialect) বোৰ এনেদৰে দেখুৱাব পাৰি।

অসমীয়া ভাষাৰ উপ-ভাষা সৃষ্টিত ঘাইকৈ ৰাজনৈতিক কাৰণে মুখ্য ভূমিকা লৈছে। ত্ৰয়োদশ শতিকাত ঘাইকৈ চাৰিখন ৰাজ্য অসমত আছিল—

মানচিত্ৰত সেই সময়ৰ অসমখন এনেদৰে দেখুৱাৰ পাৰি।

৫.০১ ব্ৰাহ্মোদশ শতিকাৰ অসম :

কোচৰজা নৰনাৰায়ণৰ সময়ত (১৫৪০-১৫৮৭) কোচবিহাৰৰ পৰা লক্ষ্মীমপুৰলৈ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰাঞ্চল কোচৰাজ্যৰ দখলাধীন আছিল। নৰনাৰায়ণে কোচবিহাৰৰ পৰা নাৰায়ণপুৰলৈ এটি অতিৰিক্ত বান্ধি তাৰ নাম দিছিল গৌৰীকমল আনি। পিছত অৱশ্যে আহোম ৰজাই হেৰোৱা অঞ্চলবোৰ আকৌ দখল কৰে। পঞ্চদশ-ষোড়শ শতিকাৰ অসম আচলতে অশান্ত অসম। ৰাজ্যবোৰৰ মাজত যুঁজবাপৰ লাগি আছিল। সৰু সৰু ৰাজ্যত অঁত তঁত আছিল। পিছলৈ গুৱাহাটীক পশ্চিম সীমা কৰি উজনিতে আহোম ৰাজ্যৰ শাসন চলিছিল। ডঃ সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাই লিখিছেঃ 'খেন আৰু কোচ ৰংশৰ শাসনত বহুকাল থকা বাবেই কামৰূপৰ মানুহে নাৰায়ণ ৰংশক শাসনকৰ্তা হিচাপে মানিছিল। আহোমসকলক সদায়ে বিদেশী বুলি গণ্য

কৰিছিল আৰু আহোমসকলেও কামৰূপী প্ৰজাক সন্দেহৰ চকুৰে চাইছিল। বদনচন্দ্ৰ বৰফুকনৰ দিনত এনে সন্দেহে চূড়ান্তৰূপ লৈছিল। স্বাভাৱিকতেই দুই অঞ্চলৰ মানুহৰ মাজত মিলনিমিত্তি খুব কম হৈছিল— বৈবাহিক সম্পৰ্কৰ কথাই নুঠে।

উজনি আৰু নামনিৰ ভাষাকপৰ পাৰ্থক্য সৃষ্টিত জন-বসতিৰ প্ৰক্ৰিয়াকো সহায় কৰিছে। নামানিত আহোম, চুতীয়া আদি মানুহ নাছিলেই। আহোমসকলে অসমীয়া ভাষাক মাতৃভাষাকপে গ্ৰহণ কৰাৰ পিছত উজনিৰ ভাষাকপত স্বাভাৱিকতেই এটা প্ৰভাৱ পৰিছিল। অসমীয়া নাস্ত্যৰ্থক 'ন' সমীভূত হোৱা পদ্ধতি এনে এটা উদাহৰণ।

গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষা সৃষ্টিত ৰাজনৈতিক, ভৌগোলিক আৰু সাংস্কৃতিক কাৰণে প্ৰধান ভূমিকা লৈছিল। কোচৰংশৰ প্ৰত্যক্ষ শাসন, তিব্বত-বৰ্মী ভাষিক গোষ্ঠীৰ জনসংখ্যাৰ প্ৰাধান্য, পশ্চিমৰ বাংলা ভাষাৰ প্ৰভাৱ, অসমৰ পূব খণ্ডৰ সৈতে যাতায়তৰ অসুবিধা ইত্যাদি কাৰণত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ সৃষ্টি হৈছে।

বৰ্তমান অসমৰ মান্য-ভাষা শিবসাগৰ অঞ্চলৰ কথিত কপৰ ওপৰত গঢ় লোৱা। বহল অৰ্থত ক'বলৈ গ'লে, বৃটিছসকল অসমলৈ অহাৰ আগতে শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰস্থল আছিল নামনি অসম। শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ ছায়া-প্ৰছায়াৰ কবিসকলে নামনি অসমতে সাহিত্য-চৰ্চা কৰিছিল। সপ্তদশ শতিকাৰ পৰা আহোম ৰাজসভাতো সাহিত্য চৰ্চা হ'বলৈ ধৰে যদিও নামনিৰ প্ৰভাৱ কম নাছিল। ১৮৩৬ চনত 'অকনোদই' বাৰ্তাচোচনী ওলোৱাৰ পাছত উজনিৰ অভিধান আদি উলিয়ায়। ১৮৪৬ চনত 'অকনোদই' বাৰ্তাচোচনী ওলোৱাৰ পাছত উজনিৰ ভাষা অসমৰ সামূহিক কাম-কাজ চলোৱাৰ কাৰণে মানৰূপ হোৱাটো নিশ্চিত হয়। এই সময়তে কেইবাজনো স্থানামধ্য লিখকো উজনিৰ পৰা ওলায়। যেন্ত উজনিৰ ভাষাকপেই মান্যভাষা হিচাপে স্বীকৃত হয়।

৫.০২ কামৰূপী উপ-ভাষা :

কামৰূপী উপ-ভাষাৰ আঞ্চলিক বৈশিষ্ট্য অলপ। পলাশবাৰী বা ছয়গাঁৱৰ ভাষা-কপৰ সৈতে নলবাৰীয়াৰ পাৰ্থক্যৰ কাৰণ বুজিব পাৰি, কিন্তু একে নলবাৰীয়াৰে পূব-নলবাৰী আৰু পশ্চিম নলবাৰীৰ ভাষাৰ মাজত পাৰ্থক্য দেখা যায়। ৰজালীৰ সৈতে ৰঙাপটীয়া নিমিলে। ইমান ঠেক পৰিসৰতে অতবোৰ পাৰ্থক্য কিয় হ'ল কোৱা টন। ক'ৰবাত যদি ৰাজনৈতিক কাৰণে ক্ৰিয়া কৰিছে, আন ক'ৰবাত জনগাঁথনিৰ প্ৰক্ৰিয়াই। তলত এনে আঞ্চলিক কপ ভেদ কিছুমানৰ আলোচনা কৰা হ'ল।

(১) ধনিৰ ক্ষেত্ৰত আঞ্চলিক কপবোৰৰ পাৰ্থক্য নাই। স্বৰ-ধনি সাতটা। মান্য অসমীয়াৰ অ' ধনি কামৰূপীত নাই। বিশিষ্ট ব্যঞ্জন-ধনি একৈশটা। কিন্তু পলাশবাৰীৰ উপ-ভাষাত 'খ' বিশিষ্ট ধনি— আনবোৰত আনকি উচ্চাৰণো নাই। যেনে— জাৰ, বাৰ। আনহাতে 'খ'ৰ প্ৰয়োগ পলাশবাৰীত ব্যাপক। যেনে—

পলাশবাৰী	পশ্চিম নলবাৰী
ঝুলিয়া (মিঠে)	ভূইলা (মিঠে)
বেক	জেক (চেকনি)
ঝালুক	জালুক
ঝাপি	জাপি
ঝাক	জাক
ঝাক	জাক

ছয়গাঁও, নলবাৰী ভাষাৰ ধ্বনিগত বৈশিষ্ট্য দুটামানৰ আভাস তলত দিয়া হ'ল—

(ক) আদি অক্ষৰৰ প্ৰবল ঋসাম্বাতৰ বাবে নলবাৰী বা বৰপেটাৰ শব্দত পৰবৰ্তী স্বৰ-ধ্বনি লোপ পায়, ছয়গাঁওত নাপায়। 'অ' থাকিলে-এ-বা-ও-হয়। যেনে—

মান্য অসমীয়া	ছয়গাঁও	নলবাৰী	বৰপেটা
কঁপনি	কপনি	কপনি	কপনি / কাপনি
চালনী	চালোনি	চালঙি / চাঙলি	চালঙি
ভঁৰাল	ভাংখৰি	ভাখৰি	ভাকুৰি

(খ) আনহাতে কিছুমান শব্দত ছয়গাঁওৰ ভাষাত মধ্যস্থানত 'আ' পোৱা যায়, য'ত মান্য অসমীয়াত 'অ' আৰু কামৰূপৰ নলবাৰীয়া বা বৰপেটাৰ লোপ পায়। যেনে—

মান্য অসমীয়া	ছয়গাঁও	নলবাৰী	বৰপেটা
অমৰা	আমৰা	আমৰা	আমৰা
ভোমোৰা	ভমৰা	ভমৰা	ভমৰা
মোখলা	মোখালা	মোখলা	মোখলা

ছয়গাঁও অঞ্চলৰ কিছুমান ৰূপ মান্য অসমীয়াৰ সৈতে একে। যেনে— চুৰুকী, বাদুলি, কুকুৰা।

(গ) মান্য অসমীয়া, নলবাৰীয়া, বৰপেটাৰ ভাষাকপত 'ঙ' থকা ঠাইত ছয়গাঁও, পলাশবাৰীয়া অনুনাসিক (চেন্দ্ৰবিদ্যু) হয়। যেনে—

মান্য অসমীয়া	ছয়গাঁও	নলবাৰী	বৰপেটাৰ
বেঙা	বেঁৰা	বেঙা	বেঙা
টেঙা	তেৰাঁ	তেঙা	তেঙা
ৰঙা	ৰবাঁ	ৰাঙা	ৰাঙা

কেতিয়াবা (দুটাতকৈ অধিক অক্ষৰযুক্ত আৰু স্বৰ-মধ্যবৰ্তী) ই লোপ পায় আৰু 'উ' এটাৰ আগত হয়। তলৰ ৰূপবোৰ চাওক—

মান্য	ছয়গাঁও	নলবাৰী	বৰপেটা
আঙুলি	আউলি	আউঙুলি	আংলি, আউঙুলি
বেঙেনা	ৰাঙেনা	ৰাঙেনা	বাঙেনা, বাউঙেনা

(ঘ) মান্য অসমীয়া, নলবাৰীয়া আৰু বৰপেটাৰ লগত ছয়গাঁওৰ যুক্ত-ধ্বনিবোৰ পাৰ্থক্য আছে। যেনে ঙ > নহ

মান্য অসমীয়া	ছয়গাঁও	নলবাৰী	বৰপেটা
আন্ধাৰ	আনহাৰ	আনধাৰ	আন্ধাৰ
সানহ	সানহ	সান্দা	সান্দা
এলাস্কু	আনষ্	আস্কু	আস্কু

ন > ছয়গাঁও ন'-ব্যকীত অপৰিৱৰ্তিত

কন্দা	কানা	কান্দা	কন্দ
এন্দুৰ	এনুৰ	ইন্দুৰ	ইন্দুৰ

এনেদৰে চালে দেখা যায়, দক্ষিণপৰীয়া (পলাশবাৰী, ছয়গাঁও) আঞ্চলিক উপ-ভাষাৰ লগত উত্তৰপৰীয়া (নলবাৰী, বৰপেটা) উপ-ভাষাৰ ধ্বনিগত অলপ পাৰ্থক্য আছে।

৫.০২ ৰূপতত্ত্ব :

বহুবচন :	বৰপেটা	নলবাৰী	ছয়গাঁও
গিলা	গিলা	ওগা	গিলা
গিলান	গিলা	গিলা	গিলা
স্বন	স্বন	স্বন	স্বন
হা	হা	হা, হনা	হনা
হাত	হাত	হাত	হাত
চোৰ	চৰ	চৰ	চৰ
মাখা	মাখা	মাখা, মেখা	মাখা, মাখান
কেতা	কেতা	কেতা	কেতা
হপা, সপা	হপা, সপা	হপা, সপা	হপা, সপা
হপৰা, সপৰা	হপৰা, সপৰা	হপৰা, সপৰা	হপৰা, সপৰা
থে	থে	থে	থে, থে

উদাহৰণ :

বৰপেটা : আপি গিলা / গিলান / মাখা / কেতা, ছলিসপা, মখা, আহাৰ, তুহাৰ, আঙ্গু, তাম্বাৰে।

নলবাৰী : বস্তু গিলা / মেখা / কেতা / সপা / তুহনাৰ, তেন্ধেৰ, তুহনা ছয়গাঁও : হুগিলা, মামাহাত, বাইচৈৰ, মামাচৈৰ, তহনা, কাপুৰ, সপাৰা, আপামাখা।

শব্দ বিভক্তি :

বৰপেটা	নলবাৰী	ছয়গাঁও/পলাশবাৰী
২ যা ক' ক জা	কোক জা	কোক জা

৭ মী	কোত জা	কো জা	কো জা
৫ মী:	কোৰ পেৰে	কোৰ পে, পেৰা	কোৰ ফেৰে
৪ মী:	কোক গোলি	কোক লগি	কোললেতি

পুৰুষবাচক সৰ্বনাম:

মান্য	বৰপেটা	নলবাৰী	ছাগীও
মই	মই	মই	মোই
তই	তই	তই	তোই
তুমি	তুমি	তুমি	তুমি
সি	সি	সি	সি

কিছু তীৰ্থক ৰূপ আৰু বহুচৰনৰ ক্ষেত্ৰত পাৰ্থক্য বহুত যেনে—

ছাগীও - পলাশবাৰী:

মই- আমি (আমা-)

তোই- তহাত, তহনা

সি- সেহাত

নলবাৰী:

মই- আমি (আমা-)

তই- তুঙ্ক (তুহা)

তুমি- তুঙ্ক (তুহা)

তুমি- তুনেথে (তেনে)

আপনি- আপাজোক (আপা)

সি- তহাত

সেহাত

তনুথে

তই- তহাত, তঙ্ক

বৰপেটা:

মই- আমি (আমা-)

তই- তুঙ্ক (তুহা)

তুমি- তুঙ্ক (তুহা, তুমাহা)

সি- তঙ্ক (তহা)

কালবাচক ক্ৰিয়া বিশেষণ:

মান্য	নলবাৰী	বৰপেটা	পলাশবাৰী
এতিয়া	ইখান হৈতে হৈতা	এথেন	ইখান
কেতিয়া	কেইতা কিত্তে	কেথেন	কিথান

তেতিয়া	তেইতা তিত্তে	তেথেন	তিথান
যেতিয়া	জেইতা জিত্তে	তেথেন	জিথান

এনেদৰে ঢালে দেখা যাব, কামৰূপৰ আঞ্চলিক ৰূপসোৱৰ মাজত পাৰ্থক্য অজেথ। দক্ষিণপৰীয়া আঞ্চলিক ৰূপৰ লগত উত্তৰপৰৰ পাৰ্থক্য স্পষ্ট, আনহাতে দক্ষিণপৰৰ বহুতো বৈশিষ্ট্য বৰপেটাৰ লগত মিলে। কালবাচক ক্ৰিয়া-বিশেষণ, পুৰুষবাচক সৰ্বনামসোৱৰ বিজাই চালেই এই কথা স্পষ্ট হ'ব।

আমি ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰিছো যে একেটা আঞ্চলিক ৰূপৰ মাজতে চকুত পৰা অলেখ পাৰ্থক্য পোৱা যায়। নলবাৰীয়া আঞ্চলিক ৰূপৰ ভগত শব্দসোৱৰ বিজাই চাওক—

মান্য	নলবাৰী	দক্ষিণ নলবাৰী	পশ্চিম নলবাৰী
কঁকাল	ককল	ককাল	ককাল
পৰ	পাৰ	পাউৰা	পাউৰা
নৰা	নৰা	নাউৰা	নৰ
গামোচা	মুকচা	মকচা	মুকচা
ডাঙৰ	দাঙৰ	দাহোৰ	দাঙৰ

৫.০১ উজনি আৰু কামৰূপৰ পাৰ্থক্য:

ডঃ কাকতিয়ে উজনিৰ ভাষাৰূপ একেটাই বুলি ধৰি লৈ আলোচনা কৰিছে। কিন্তু প্ৰকৃততে উজনিৰ ভাষাৰূপৰো পাৰ্থক্য আছে। শিৱসাগৰৰ সৈতে নগাঁৱৰ ভাষাৰ পাৰ্থক্য স্পষ্ট। আনকি গোলাঘাটৰ ভাষাও শিৱসাগৰৰ সৈতে সম্পূৰ্ণ নিমিলে। এই বিষয়ে যিহেতু অধ্যয়ন হোৱা নাই, সেইবাবে আমি মান্যৰূপটোৰ সৈতেহে পাৰ্থক্য দেখুৱাম।

কামৰূপী উপ-ভাষাৰো বৰপেটীয়া (বৰপেইটা), নলবাৰীয়া (নলবেইৰা), পাতি-দৰং, পলাশবাৰীয়া (পলাশবেইৰা) আদি ভাগ আছে। উজনিৰ ভাগবোৰৰ তুলনাত কামৰূপৰ ভাগবোৰ অধিক স্পষ্ট।

৫.০২ ঋনিতাত্ত্বিক পাৰ্থক্য:

(১) মান্য অসমীয়াত স্বাসাঘাত শব্দৰ মধ্যবর্তী স্থানত (ডঃ কাকতিৰ মতে উপধা অক্ষৰত) পৰে। কামৰূপী উপভাষাত শব্দৰ আদি অক্ষৰত স্বাসাঘাত পৰে।

(২) কামৰূপী উপভাষাত শব্দৰ আদি অক্ষৰত প্ৰবল স্বাসাঘাত পৰা বাবে অৱবহাত পৰবর্তী স্বৰধ্বনি লোপ পায়। যেনে—

উজনি	কামৰূপী
কুকুৰা	কুকুৰা
কোমোৰা	কুম্বাৰা
অমৰা	আমৰা
কটাৰী	কাটুৰি, কটুৰি
দমৰা	দাম্বা হৈতাদি।

(৩) কামৰূপী উপভাষাত অপিনিহিত এটা বিশিষ্ট লক্ষণ। উজনিত অপিনিহিত

প্ৰায় নায়েই। যেনে—

উজনি	কামৰূপী
হালোৱা	হাউহলে, হাউলে
জালোৱা	জাউহলে, জাউলে
বামুণীয়া	বাউহমা
কেৰলীয়া	কেউহলা, কেউলা
কলীয়া	কঅ হুলা
দেউলীয়া	দেউহলা ইত্যাদি।

(৪) উজনিৰ উপভাষাত দুটা 'অ' ধ্বনি ওচৰা-ওচৰিকৈ থাকিলে তাৰে প্ৰথমটো প্ৰায়েই 'অ' হয়। কামৰূপীত একে থাকে। যেনে—

উজনি	কামৰূপী
কণা	কানা
চকা	চাকা
তৰা	তাৰা
ৰজা	ৰাজা
কঁহাৰ	কাহাৰ
কমাৰ	কমাৰ
কঁকাল	কঁকাল, কাকাল ইত্যাদি।

উজনিৰ উপভাষাত নতুনকৈ গ্ৰহণ কৰা শব্দৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰথমটো 'এ' হোৱাৰ ধ্বনি প্ৰবৃত্তি দেখা গৈছে। যেনে— জাগা > জেগা, চাধা > চেধা আদি।

(৫) উজনিৰ পদৰ শেষত থকা দ্বিবৰ 'ঐ' আৰু 'ঔ' কামৰূপীত যথাক্ৰমে 'এ' আৰু 'ও' হয়।

ঐ > এ-উজনি	কামৰূপী
আঁথ	আথে
জাঁক	জাখে
কঁদ	কৰদে, কৰদে
গৰ	গৰে
কাঁৱ	কৰে, কএ
ঔ > ও-কামৰূপী	কামৰূপী
টকো	টকো
হলো	হলো
ভাটো	ৰাতো

(৬) বিকাশৰ দিশৰ পৰা কামৰূপীত থকা মহাপ্ৰাণ ধ্বনিও উজনিত অল্পপ্ৰাণ হয়।

যেনে—

উজনি	কামৰূপী
চকু	চখু
হাতী	হাখী
ভোক	ভখ, ভুখ, ভোখ
ভাঁপ	ভাফ
ঠোঁট	থুখ ইত্যাদি

(৭) উজনিৰ মধ্য স্বৰধ্বনি কামৰূপীত উচ্চ হিচাপেই থাকে। যেনে—

উজনি	কামৰূপী
এন্দুৰ	ইন্দুৰ
সেন্দুৰ	সিন্দুৰ
সেঙঁতা	সিয়াতা
কাপোৰ	কাপুৰ
সাঁতোৰ	সাতুৰ
মাকো	মাকু ইত্যাদি

৫.০.২ ৰূপতাত্ত্বিক পাৰ্থক্য:

(১) উজনি আৰু কামৰূপীৰ বহুবচনৰ চিনেবোৰ বেলেগ বেলেগ —

উজনি	কামৰূপী
বহুবচন	বহুগিলা, মাখা, মেখা
মানুহবিলাক	মানুহগিলা, গিলাক, গিলান
এইবোৰ	ইগলা, এংলা
সেইবোৰ	সেগলা, সেংলা ইত্যাদি।

(২) স্থানবাচক আৰু কালবাচক সৰ্বনামবোৰ বেলেগ বেলেগ। যেনে—

উজনি	কামৰূপী
এতিয়া	ইতে, ইতা, ইতে, এখান
তেতিয়া	তিতে, তিতে, তেখান
যেতিয়া	যিতে, যেখান
এইফালে	ইফলে, অহয়, অহায়
কোনফালে	কহয়, কহায়
সেইফালে	সিফলে, সহয়, সহায় ইত্যাদি।

(৩) ব্যক্তিবচক সৰ্বনামৰ ৰূপবোৰ বেলেগ বেলেগ। যেনে—

উজনি	কামৰূপী
------	---------

- ইহঁত, এওঁলোক আঙ্ক, আনহা
 ইহঁতে আঙ্ক, আকাই, এন্থে
 সিহঁত, তেওঁলোক তাঙ্ক, তানহা
 তহঁত, তেওঁলোক তুঙ্ক, তোনথে, তন্থে, তুনহা
 সিহঁতে তাঙ্ক, তানথে, সেনথে
- (৪) উজনিৰ চতুৰ্থী বিভক্তিৰ ঠাইত কামৰূপী বিত্তীয়া বা সপ্তমী বিভক্তি হয়।

যেনে—

উজনি	কামৰূপী
কলে গৈছে	ক ত গৈছি ক ক গৈছি
চিলঙলৈ গল	চিলঙক গেল
কলে যাযা	ক ত যাযা, ক ক যাযা ইত্যাদি।

৫.০১.৩ শব্দগত পাৰ্থক্য

যকৰা শব্দ

উজনি	কামৰূপী
চোতাল	চতল
বৰযুগ	বহঁবহান
পিৰালি	কাথি
পথাৰ	পাথাৰ, পথৰ
হেত	বকচ
বাৰিষা	বাহঁবহা ইত্যাদি।

৫.০১.৩.১ সম্বন্ধবাচক শব্দ

উজনি

খুতা
নবো
জোঁবাই
বোৰাৰী
লাৰা
ছোৰালী
বৰজননা
গিৰিয়েক
শৈলীয়েক

কামৰূপী
খুৰা, খুততা, খুততি
বৌ
জাউথে, জুথে
বৰি
আপা, লৰা
আপী, মাই
ভাই-শ্বশ্বৰ
লালাক

৫.০১.৩.২ ফল-মূলঃ

নেমু
তুইঙ্গা

৫.০১.৩.২ ফল-মূলঃ

শৈলীয়েক
৫.০১.৩.২ ফল-মূলঃ

জলকীয়া	ভিজলুক, ভজলুক
অমিতা	মাইদফলা
মধুৰী আন	সোইফৰমা, সোফৰমা
জলফাই	জলপে
লোতেকু	লোতুক
৫.০১.৩.৩ ফলঃ	
শেৰালি	পাইলপিপলি, পাইলপেলি
নাৰ্জি	গেঙ্কা, গেঙ্ক

৫.০১.৩.৪ চৰাইঃ

কপৌ	কুন্তু
ফনচিকি	চেকা
দহিকতৰা	দেওকতৰা, গৌৰবেইপা
পইতচৰা	তেলেভৌকা
বৰটোকোলা	ধৰ
শৰালি	শালি, ইত্যাদি।

৫.০২ গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষাঃ

অসমৰ একেবাৰে পশ্চিম অঞ্চলৰ উপ-ভাষাটোৰ নাম গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষা। এই উপ-ভাষা কোৱা অঞ্চলটো আগৰ অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা (এতিয়া গোৱালপাৰা, ধুবুৰী আৰু কোকৰাঝাৰ জিলা) আছিল বাবে ই গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষা নামে জনাজাত। অবশ্যে স্থানীয় মানুহে ইয়াক ৰাজবংশী, বংপুৰী আৰু দেশী নামেৰেও বুজায়। গোৱালপাৰাৰ (অবিভক্ত) অধিকাংশ লোকে 'দেশী-কথা' নামটোহে ব্যবহাৰ হোৱাটো বিচাৰে। দুই-একে 'কমতাই ভাষা' বুলি ক'ব খোজে।

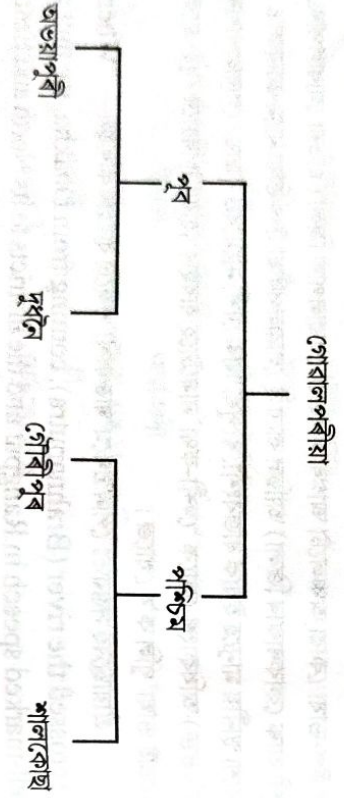
গ্ৰীয়াৰ্ছনেই সম্ভৱতঃ পোন প্ৰথমে ৰাজবংশী শব্দটো ব্যবহাৰ কৰিছিল— "When we crossed the river (Brahmaputra), coming from Dhakha, we met a well-marked speech in Rangpur and the districts to its North and East. It is called Rajbangshi and while undoubtedly belonging to the eastern branch, has still points of difference which lead us to class it as a separate dialect." (LS 9, vol-I, part-1)

ৰাজবংশীসকলে প্ৰকৃততে আৰ্যমূলক নে তিব্বত-মংগোলীয় সেই বিষয়ে মতভেদ আছে। কিন্তু বিশ্বসিংহই প্ৰতিস্থা কৰা কোচৰাজ্যৰ ৰজাসকলৰ বংশধৰসকলে এতিয়াও নিজকে ৰাজবংশী বুলি পৰিচয় দিয়ে। আনহাতে ৰাজবংশী বুলি পুৰণি কমতা আৰু কেচ ৰাজ্যৰ অন্তৰ্গত বিকীৰ্ণ অঞ্চলত চলিছিল। ভাষাতাত্ত্বিক ৰাজ পুনৰ্গঠন প্ৰক্ৰিয়া আৰু ভাৰতবৰ্ষৰ বিভাজনৰ ফলত ইয়াৰ বেছিভাগেই এতিয়া অসমত নাই। গতিকে বৰ্তমানৰ গোৱালপাৰা

অঞ্চলত চলা ভাষাকপক ‘ৰাজবংশী’ বোলাৰ যুক্তি নাই। ডঃ বাণীকান্ত কাকতিৰ মতে— “গোবালপাৰা জিলাত কথিত ভাষাৰ লগত ৰাজবংশী উপভাষাৰ ব্যাপক মিশ্ৰণ ঘটা বেন লাগে। এই ৰাজবংশী উপভাষাটো কোচবিহাৰৰ কোচ ৰজাসকলৰ দিনত ক্ৰম-বিকাশিত হৈছিল। আনহাতে ‘দেশী-ভাষা’, ‘দেশ-ভাষা’ শব্দটো আচলতে স্থায়ীভাৱে প্ৰচলিত ভাষা অৰ্থতহে ব্যবহাৰ কৰা হৈছিল। পীতাষৰক যুৰাজ চিলাৰায়ে দিয়া আদেশত ‘দেশ-ভাষা’ শব্দই ৰাজবংশী বা গোবালপৰীয়া অৰ্থ কৰা নাই—কৰিছে গোবালপাৰাক ধৰি অসমৰ ভাষাহে। কৰণ, তেতিয়ালৈ আমাৰ ভাষাটো নামকৰণেই হোৱা নাই। পীতাষৰৰ ভাষাও নিভাঁজ গোবালপৰীয়া নহয়।

এনেবোৰ কথা চকুৰ আগত ৰাখিয়েই আমি ইয়াক গোবালপৰীয়া উপ-ভাষা নামেৰে নামকৰণ কৰাটো সমীচীন বুলি ভাবোঁ। মনত ৰখা ভাল, এই ভাষা গোবালপাৰাৰ সকলো শ্ৰেণীৰ ভাষা-কেৱল ৰাজবংশীসকলে ব্যবহাৰ নকৰে। দুই-একৰ মতে আকৌ “দেশী-ভাষা” আচলতে গৌৰীপুৰ অঞ্চলৰ ভাষা আৰু এই ভাষাৰে বিস্তৃতি ঘটি বৈশিষ্ট্যসহ সমগ্ৰ গোবালপাৰাত বিয়পি কৰিছে।

গোবালপৰীয়া উপ-ভাষাৰ প্ৰধান আঞ্চলিক ৰূপ দুটা—পূব গোবালপৰীয়া আৰু পশ্চিম গোবালপৰীয়া। এই দুটাৰো আকৌ সৰু সৰু আঞ্চলিক ৰূপ আছে। ৰেখাচিত্ৰৰ সহায়ত কথাখিনি এনেদৰে বুজাব পাৰি—

পূব গোবালপৰীয়াৰ কামৰূপীৰ পশ্চিম অঞ্চলৰ সৈতে বহু সাদৃশ্য আছে। এনে মিল এচা-ওচৰি ভাষাকপ বুলিয়েই অকল নহয়। দুয়োটা অঞ্চলৰ মাজৰ বাণিজ্যিক লেনদেন, বিয়া-বাক সম্পৰ্ক—চমু কথাত সঘন মিলামিছ এনে সাদৃশ্যৰ অন্যতম কাৰণ। পূব গোবালপৰীয়াৰ সৰু সৰু ভাষাকপৰ থলুৱা নামো আছে। যেনে—হাবৰাঘাটীয়া, বাৰহাজৰী, বাউসীয়া ইত্যাদি। এইবোৰৰ ভিতৰত বাৰহাজৰীসকলৰ উপ-ভাষাগত ভেম আছে আৰু নিজৰ ভাষাকপক আনবোৰতকৈ উচ্চ বুলি বাবে।

পশ্চিম গোবালপৰীয়াৰ আঞ্চলিক ৰূপ দুটা—গৌৰীপুৰ আৰু শালকোছীয়া। স্থায়ীভাৱে গৌৰীপুৰীয়া ৰূপটোক ‘যুটীয়া’ আৰু শালকোছীয়া ৰূপটোক ‘বাকৰা’ বুলি কেবা হয়। তুলনামূলকভাৱে শালকোছীয়া ৰূপটো পূব গোবালপৰীয়াৰ সৈতে অধিক মিলে।

তলত আমি গোবালপৰীয়াৰ কিছুমান বৈশিষ্ট্যৰ কথা আলোচনা কৰিলোঁ—

৫.০২.১ ধ্বনিভিত্তিক বৈশিষ্ট্য:

(ক) বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি:
গোবালপৰীয়া উপ-ভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি সাতটা। যেনে—ই, এ, আ, অ, ও, উ। দুই-একে ‘অ’ বিশিষ্ট ধ্বনিৰ কথা কৈছে যদিও সম্ভৱতঃ ই পৰিবেশজনিত ৰূপহে। এই অনুক্ৰম বৰ্ণকেইটাৰ লগত উপস্থিত বৰ্ণ স্বৰৰ অনুনাসিকতৰ আছে। মন্য অসমীয়াৰ দৰে স্বৰৰ অনুনাসিতা গোবালপৰীয়াতো বিশিষ্ট ধ্বনি বা বৰ্ণ। এইবোৰ তালিকাত এনেদৰে দেখুৱাব পাৰি—

জিভাৰ স্থান	সমুখ	মধ্য	পশ্চ
ওঠৰ আকৃতি	বিবৃত্তোষ্ঠা	পূৰ্ণ বিবৃত্তোষ্ঠা	সংবৃত্তোষ্ঠা
জিভাৰ অৱস্থান			
উচ্চ	ই		উ
উচ্চ মধ্য	এ		ও
মধ্যনিম্ন	এ		অ
নিম্ন	এ	আ	

দ্বিস্বৰ ধ্বনি:

এট—	জিউ	জীৰ
এই—	সেইতা	সেইটো
এউ—	ভেউ	কুকুৰ চিওৰ
ইএ—	বিএ নি	বিয়নী
ইআ—	শিআল	শিয়াল
আই—	গৰাই	গৰৈ
আও—	বাও	বতাহ
আউ—	চাউল	
এও—	দেওআ	মেঘ
অই—	সই	সখী
ওই—	কোই	কাঠৈ
উই—	পুই	পুঠৈ

ত্ৰিধ্বৰঃ	ইএই—	শিএই	সীয়ে	বতৰ
	এউআ—	দেউআ	পাৰাঘাট	
	এঙআ—	ধেঙআ	সন্তান	
	আৰো—	ছাঙআ	কাউআ	কাউৰী
	আউআ—	কাইঙে	কোনেঙে	
চাৰিটা স্বৰঃ	আঙআএ—	খাঙআএ	খুৰায়	
পাঁচটা স্বৰঃ	আঙআইআ—	ভাঙআইআ	এবিধ গীত	
	খাঙআইআ	খাওঁআইআ	খাওঁতা	

বাক্ৰমবৰ্ণঃ

গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বিশিষ্ট বাক্ৰমবৰ্ণনি ২৯ টা (ধীৰেজনাৰ দাস- The Dialect of Goalpara and Kamrup : A comparative Analysis)। সেইবোৰ হ'ল— প, ফ, ব, ভ, ত, খ, দ, ধ, ট, ঠ, ড, ঢ, ক, ঝ, ঙ, য়, চ, ছ, জ, ঝ, ম, ন, ঙ, ৰ, শ, হ, ৰ, য়। ডঃ উপেন্দ্ৰ নাথ গোস্বামীয়ে ইয়াৰে 'ব' আৰু 'য়' বাদ দিছে আৰু 'ড' আৰু 'স'ক বিশিষ্ট ধ্বনিৰ মৰ্যাদা দিছে। ডি দাসে The Kamtai Language-ত 'ড' আৰু 'স'ক স্বীকৃতি দিয়া নাই। শ্ৰীশ্ৰু তথ্যবোৰ বিবেচনা কৰিলে আমি এইবোৰকহে বিশিষ্ট ধ্বনিৰ মৰ্যাদা দিব লগা হয়—

/প/	বৌষ্ঠ	অঘোষ	অল্পপ্রাণ	স্বপৰ্ণ
/ফ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/ব/	"	সঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/ভ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/ত/	দন্ত্য	অঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/থ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/দ/	"	সঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/ধ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/ট/	মূৰ্দ্ধন্য	অঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/ঠ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/ড/	"	সঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/ঢ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"

/ক/	কঠ্য	অঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/খ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/গ/	"	সঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/ঘ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/চ/	তালব-দন্তমূলীয়	অঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/ছ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/জ/	"	সঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/ঝ/	"	"	মহাপ্ৰাণ	"
/ম/	ওষ্ঠ্য/নাসিক্য	সঘোষ	অল্পপ্রাণ	"
/ন/	দন্ত্য/	"	"	"
/ঙ/	কঠ্য/	"	অল্পপ্রাণ	"
/ল/	দন্তমূলীয় পাৰ্শ্বিক	"	"	"
/ৰ/	" তাড়িত	"	"	"
/শ/	পশ্চ দন্তমূলীয় উচ্চ, অঘোষ	অঘোষ	"	"
/ষ/	কঠনালীয় যুষ্টি	সঘোষ	"	"

৫.০২.৩.১ শ্ৰেয়োগৰ উপহৰণঃ

প	পাটা	মৰাপাট
ফ	ফাটা	ফটা
ব	বাৰি	ষৰ
ভ	ভাৰি	গধুৰ
ত	তাল্লা	তলা
থ	থাল্লা	থাল
দ	দান	দান
ধ	ধান	ধান
ট	টেঙা	টেঙা
ঠ	ঠেঙা	টাঙেন
ড	ডাক	মাত
ঢ	ঢাক	ঢাক
ক	কাটা	কাইট
খ	খাটা	ককিলা মাছ
য	যাও	ষা
চ	চাতি	চাকি

ছ	ছাত	ছতি
জ	জাৰ	জাৰ
ঝ	ঝাৰ	ঝনি
ম	মাল	মাল
ন	নাল	ৰঙা
ঙ	আদি প্ৰয়োগ নাই	
ল	লাগ	লাগ
ৰ	ৰাগ	
শ	শাৰি	শাৰী
হ	হাৰি	মাটিৰ পাত

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা দেখা যায় মান্য অসমীয়া বা কামৰূপীত নথকা দত্ত, দন্তুলীয়া-মূৰ্খণ, তালকা-দন্তুলীয়া ধ্বনি গোৱালপৰীয়াত আছে। 'ব' গোৱালপৰীয়াত বিশিষ্ট ধ্বনি। অন্য কিছুমান বিশিষ্ট এনে ধৰণৰ—

(i) কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া দুয়োটা উপ-ভাষাতে দুটা 'আ' ওচৰ-উচৰিকৈ থাকে। মান্য অসমীয়াত ইয়াৰে প্ৰথমটো 'অ' হয়। যেনে—

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া	কামৰূপী
কণা	কণা	কনা
তৰা	তাৰা	তাৰা
ৰজা	ৰাজা	ৰাজা
চকা	চকা	চকা
মানৰ	মানৰ	মানৰ
টকা	টকা	তাকা

(ii) মান্য অসমীয়াত অন্ত্যত থকা 'ই', গোৱালপৰীয়াত 'আ' ; কামৰূপীৰ সৈতে গোৱালপৰীয়া মিলে। যেনে—

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া	কামৰূপী
বালি	বালি	বালি
ছতি	ছতা	চতা
ওডি	ওড়া	ওৰা
ঢাৰি	ঢাৰা	ধাৰা

(iii) আদি অক্ষৰ এ (মান্য অসমীয়াৰ) গোৱালপৰীয়া আৰু কামৰূপীত 'ই' হয়। যেনে—

এদূৰ > ইদূৰ

যেনে—

সেদূৰ > সিদূৰ
সেঙুন > পিএনি (গো), সিমান (কাম)
(iv) মান্য অসমীয়াৰ 'অ' গোৱালপৰীয়াত কেতিয়াবা 'উ' আৰু ও > উ হয়।

মই > মুই
তই > তুই

কাপোৰ > কাপুৰ

(v) পদান্তৰ ঐ > আই, যেনে—

মান্য অসমীয়া

কামৰূপী

গৰৈ

গৰে

গৰাই

তাৱৈ

তাৱে

তাৰাই

মিঠৈ, মিঠাই

মিঠে

মিঠাই

আঢ়ৈ

আৰে

আৰাই

(vi) পদান্তৰ ও > উ, যেনে—

গাঁও > গাউ

তেওঁ > তেউ

(vii) শব্দৰ আদিত থকা 'ব' গোৱালপৰীয়াত কেতিয়াবা লোপ পায়। যেনে—

ৰং > অং

ৰাজা > আজা

ৰাক্ক > আইৰুপ

ৰাতি > আতি, আইতা

বদ > অইত

৫.০২.৪ কপতাত্মিক বিশিষ্ট্য :

(iii) নিৰ্দিষ্টতাবচক প্ৰত্যয় এইবোৰ—

টা, তা :

হাতটা, কেনডা, চেংৰিটা

জালনা :

ভাত জালনা (ভাতখিনি)

পাইলে :

তৰকাৰি পাইলে (....খিনি)

ছৰি :

কলাছাৰি (....আখি)

কোনো :

নাককন্দা (....টো)

চাকা :

আমাচাকা (....চকল)

বাদা :

কলবাদা (কল থোকা)

খান :

বোহীখান (কিতাপখন)

লাঙ্গা	:	গোবৰলাঙ্গা (গোবৰ লাঙ্গা)
বোঝা	:	বাশ বোঝা (বাঁহ বোজা)
চোৰী / পিৰ / চোৰি :		কলাপিৰ (কলখোকা)
টুকুৰা	:	মাস টুকুৰা (মাছ টুকুৰা)
মুটা	:	চাউল মুটা (চাউল মুটি)
ঝাক	:	পোখিঝাক (পখীজাক)
চিৰ	:	কম্বাচিৰ (কোম্বাৰা জেখৰ)
ওটিক	:	ধনওটিকা (ধনখিনি)
চলটা	:	বাহচলটা (বাহচটা)

এইবোৰ লগতে থামুচা, হাইলুচা, শাঁজ (সাজ), বোপা, বোঝা, টোপা, খান, মুটা (মুটি), পাল আদিৰো ব্যবহাৰ আছে।

৫.০২৫ (vii) বচন :

গোৱালপৰীয়া উপভাষাত বচন দুটা— একবচন আৰু বহুবচন। বচন নিৰপেক্ষ ৰূপবোৰত প্ৰত্যয় লগ লগাই বচন নিৰ্দেশ কৰা হয়। বচন ব্যাকৰণগত নহয়। এই বৈশিষ্ট্যবোৰ মান্য অসমীয়াৰ সৈতে একে, কিন্তু বহুবচনৰ প্ৰত্যয়বোৰ বেলেগ বেলেগ। যেনে—

(১) ওলা / ওলান : কামৰূপী উপ-ভাষাৰ গিলা, গিলাক, গিলানৰ সৈতে একে। কিছু গৌৰীপুৰীয়াত তুছাৰ্থত 'ওলা' আৰু মান্যৰ্থত 'ওলান' প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়।

ওলা / গিলা আদি গঠনবোৰ অসমীয়াৰ ভৱীভাষা বাংলা আৰু উৰীয়াতো পোৱা যায়। ডঃ কাকতিৰ মতে— “খুব সম্ভৱ-ওলা, -গিলা সম্পূৰ্ণৰূপে একো একোটা বেলেগ গঠন আৰু ইহঁত বেলেগ মূলৰ পৰা অহা।-ওলা দেশীমূলৰ....!” গোৱালপৰীয়াত ইয়াৰ প্ৰয়োগ-

মানশিওলা (মানুহগিলা)
মানশিওলান (মানুহগিলাক)

গোকগিলা (গোকবোৰ)

এইওলা / গিলা (এইবোৰ) ইত্যাদি।

(২) হৰ / ঘৰ : মান্য অসমীয়াৰ হঁতৰ সৈতে ইয়াৰ স্বৰূপ মিলে। কোনো দল, ব্যৱসায়, জাতি আদিৰ অন্তৰ্গত বুজালে হৰ / ঘৰ ব্যবহাৰ কৰা হয়। যেনে—

কামাৰহৰ (কামাৰহঁত)
কুৰুহৰ / ঘৰ (কুৰুহঁত) ইত্যাদি।

সবন্ধ বুজোৱা অৰ্থত কামৰূপীত 'আঙ্ক' / 'ছন' যত লগ লাগে গোৱালপৰীয়াত 'হৰ' ঘৰ' লগ লাগে। যেনে-

গোৱাল কাম মান্য

বাবাহৰ / ঘৰ	বাপাআঙ্ক	নেউতহঁত
মাওহৰ / ঘৰ	আইআঙ্ক	আইহঁত ইত্যাদি।
গাৰি পৰা অৰ্থত জঙ্ঘাচাক শব্দৰ পিছত হৰ / ঘৰ লগ লাগে। যেনে—		
গোৱাল	কাম	মান্য
কুকুৰহৰ / ঘৰ	কুকুৰহাত	কুকুৰহঁত
গোকহৰ / ঘৰ	গোকহাত	গোকহঁত ইত্যাদি।
(৩) -ৰা : -ৰা সৰ্ভান্যৰ তিৰ্যক ৰূপৰ পাচত লগ লাগে। যেনে—		
আম / আমি	আম্বা / আমিৰা	
তোম / তুম	তোম্বা / তুম্বা ইত্যাদি।	

গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষাত শব্দৰ আগত সমষ্টিবোধক 'মেক্লা', 'সোগ', 'স'গায়' আদি ব্যবহাৰ কৰিও বহুবচনৰ ধাৰণা দিয়া হয়। যেনে—

মেক্লা : বিশেষ্য শব্দৰ আগত ব্যবহাৰ হয়। যেনে—
মেক্লা মানশি (বহুত মানুহ)
মেক্লা তাৰা (বহুত তাৰা) ইত্যাদি।

সোগ : বিশেষ্য, বিশেষণ আৰু সৰ্ভান্যৰ আগত ব্যবহাৰ হয়। মান্য অসমীয়াৰ 'সকলো', 'আটাই' ৰূপৰ ব্যবহাৰৰ সৈতে মিলে। যেনে—

সোগ ওলা বোটা ছাৰা (সকলোবোৰ ল'ৰা)
সোগ ভাল (সকলোবোৰ ভাল) ইত্যাদি।

স'গায় : মানুহৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ্য আৰু সৰ্ভান্যত ব্যবহাৰ হয়। প্ৰথমতে বহুবচনৰ -ৰা, -ওলা, -হৰ / ঘৰ লগ লাগে আৰু তাৰ পাচত স'গায় ব্যবহাৰ হয়। যেনে—

আম্বাৰা স'গাই খাইম (আমি সকলোৰে খাম)
তুম্বাৰা স'গাই আইকে (সিহঁত আটায়ে আইকে)
মাওহৰ / ঘৰ স'গাই যাইবে (মাইত আটায়ে যাব) ইত্যাদি।

৫.০২৬ লিংগ : লিংগ প্ৰকৰণৰ ক্ষেত্ৰত মান্য অসমীয়াৰ সৈতে গোৱালপৰীয়াৰ তেনেকৈ বিশেষ্য পাৰ্থক্য নাই। মান্য-অসমীয়াৰ দৰে আগত মতা বা মাইকী বাচক প্ৰয়োগ কৰি (মৰত ছাওৱা-মাইআ ছাওৱা), বেলেগ শব্দ ব্যবহাৰ কৰি (দাম্বা-বকন) আৰু হু, নি, এনি, ইনি আদি স্ত্ৰী-প্ৰত্যয় ব্যবহাৰ কৰি লিংগভেদ কৰা হয়। তলত দুটামান উদাহৰণ দিয়া হ'ল

পুৰলিংগ	স্ত্ৰীলিংগ
পাৰা মৈশ (মতা ম'হ)	পাৰি মৈশ (মাইকী ম'হ)
জুআন (ডেকা)	গাবুৰ (গাভৰু)
ভাতৰ (স্বামী)	মাইআ (স্ত্ৰী)

পাইৰা (মতা পাৰা)	পাইৰি (মাইকী পাৰ)
বোকা (মতা পাৰা)	বুকি (মাইকী পাৰ)
নাউআ (নাপিত)	নাউআনি (নাপিতনী)
ভকত (ভকত)	ভকতেনি (ভকতনী)
বাগা (বাঘ)	বাগিনী (বাঘিনী)
কেৱল পুংলিগণচক ৰূপঃ মদাক (মদাই), ঘটক/ ভটাইত (ঘটক)	
কেৱল স্ত্ৰীবাচক ৰূপঃ চনভানি (মাছবোতা পোহাৰি), আটকুৰা (বাৰী)	

ধএনি (ধই) ইত্যাদি।

৫০২ ৭ কাৰক-বিভক্তি

গোৱালপৰীয়া উপ-ভাষাৰ শক-বিভক্তি এনেধৰণৰ—

- কৰ্তা-কাৰক : ঠ এ, ই
 কৰ্ম-কাৰক : ঠ ক, -অক
 সম্বন্ধ পদ : -ৰ, -এৰ
 অধিকৰণ : -ত, -অত
 পৰসৰ্গ সংযোগৰ বাৰা :
 কৰণ : ৰ দৰা, ক দিতা
 নিমিত্ত/ সম্পদন : ৰ জেইদে
 অপাদান : ৰ থাকি, থাকিয়া, টাই, টাই হাতে
 যেনে— হাস-এ-হাশে ঠাই

- হাশ-অক-হাশক ঠাই
 হাশ-অক-দিতা-হাশক দিতা (হাঁহেৰে)
 হাশ-এৰ-জেইদে-হাশেৰ জেইদে (হাঁহেলে)
 হাশেৰ থাকি- (হাঁহেৰ পৰা)
 হাশ-অত-হাশত (হাঁহত)

৫০২ ৮ ক্ৰিয়া - বিভক্তি

কাল	পূৰ্ণ		বৰ্তমান		বৰ্তমান কাল	
	পূৰ্ণ	বৰ্তমান	বৰ্তমান	একবচন	বহুবচন	বৰ্তমান
(১) বৰ্তমান কাল	পূৰ্ণ	বৰ্তমান	একবচন	বৰ্তমান	একবচন	বৰ্তমান
(ক) নিৰ্দেশক ভাব	প্রথম ২য় তুচ্ছ ২য় মান্য ৩য়	ঠ ইশ ন এ'	ঠ/ই ন ন এ'	ঠ/ই/সঙ ইশ এন এ	ঠ/ই এন এন এ	ঠ/ই এন এন এ
(খ) অনুজ্ঞা ভাব	১ম ২য় তুচ্ছ ২য় মান্য ৩য়	ঠ -ও/ন উক	ঠ -ও/ন উক	ঠ/ই -ও/এক এন উক	ঠ/ই এন এন উক	ঠ/ই এন এন উক
(২) পূৰ্ণ বৰ্তমান	১ম ২য় তুচ্ছ ২য় মান্য ৩য় ১ম ২য় তুচ্ছ ২য় মান্য ৩য়	ইউঙ ইহম ইশি ইসে ইহে ইউঙ-ইলঙ -বু/নি ইলেন ইল ইম/মু ইকেন ইবে	ই ইসে ইসে ইহে ইউঙ/ইলঙ ইলেন ইল ইম/মু ইকেন ইবে	ইউঙ/সঙ ইশি ইসে ইহে ইউঙ/সঙ ইলেন ইল ইম ইকেন ইবে	ই ইসে ইসে ইহে ইউঙ/সঙ ইলেন ইল ইম ইকেন ইবে	ইউঙ/সঙ ইলেন ইল ইম ইকেন ইবে
(৩) ভূত কাল	১ম ২য় তুচ্ছ ২য় মান্য ৩য়	ইউঙ-ইলঙ -বু/নি ইলেন ইল ইম/মু ইকেন ইবে	ইউঙ/ইলঙ ইলেন ইল ইম/মু ইকেন ইবে	ইউঙ/সঙ ইলেন ইল ইম ইকেন ইবে	ইউঙ/সঙ ইলেন ইল ইম ইকেন ইবে	ইউঙ/সঙ ইলেন ইল ইম ইকেন ইবে

দুটা উপভাষা দিয়া হ'ল—

আ-কাৰাত্ত য়া-ধাতু

বৰ্তমান কাল

(ক) নিৰ্দেশক ভাব

১ম পূৰ্ণ	একবচন	বহুবচন
২য় পূৰ্ণ (তুচ্ছ)	মুই জাঙ	আমৰা জাঙ/জাই
২য় পূৰ্ণ (মান্য)	তুই জাইশ	তুমৰা জান
৩য় পূৰ্ণ	তোমৰা জান	তোমৰা জান
(খ) অনুজ্ঞা ভাবঃ	উৰাই জায়	উমৰা জায়
২য় পূৰ্ণ (তুচ্ছ)	একবচন	বহুবচন
(মান্য)	তুই জা	তুমৰা জা
	তোমৰা জান	তোমৰা জা জান

৩য় পুৰুষ
(২) পূৰ্ণ বৰ্তমান কাল:

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই গৈছলুঙ / গৈছলুঙ
তুই গৈছিন্ধি
তোম্বা গৈছিনে
উম্বাই গৈছে

আম্বা গৈছি
তুম্বা গৈছিনে
তোম্বাওলা গৈছিনে
উম্বা গৈছে

(৩) ভূত-কাল:

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই গৈছিলুঙ
তুই গেলু
তোম্বা গৈছিলেন
উম্বাই গৈল

আম্বা গৈছিলুঙ / গৈছিলুঙ
তুম্বা গৈছিলেন
তোম্বাওলা গৈছিলেন
উম্বা গৈল

পূৰ্ণ ভূত-কাল:

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই গৈছিলুঙ
তুই গৈছিন্ধি
তোম্বা গৈছিলেন
উম্বাই গৈছিন্ধি

আম্বা গৈছিলুঙ
তুম্বা গৈছিলেন
তোম্বাওলা গৈছিলেন
উম্বা গৈছিন্ধি

(৪) ভবিষ্যত-কাল:

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই জাহিম
তুই জাবু / জাবি
তোম্বা জাহিবেন
উম্বাই জাহবে

আম্বা জাহিম
তুম্বা জাহিবেন
তোম্বাওলা জাহিবেন
উম্বা জাহবে

ব্যঞ্জনত √ শ্বন
বৰ্তমান কাল

নিৰ্দেশক ভাৱ:

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই শ্বনুঙ
তুই শ্বনিশ
তোম্বা শ্বনেন
উম্বাই শ্বানে

আম্বা শ্বনি
তুম্বা শ্বনেন
তোম্বাওলা শ্বনেন
উম্বা শ্বানে

অনুজ্ঞা ভাৱ:

২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

তুই শ্বন
তোম্বা শ্বনেন
উম্বাই শ্বনক

তুম্বা শ্বন
তোম্বাওলা শ্বনেন
উম্বা শ্বনক

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই শ্বনুঙ
তুই শ্বনিশ
তোম্বা শ্বনে
উম্বাই শ্বনে

আম্বা শ্বনি
তুম্বা শ্বনে
তোম্বাওলা শ্বনে
উম্বা শ্বনে

ভূত-কাল

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই শ্বনুঙ
তুই শ্বনি
তোম্বা শ্বনে
উম্বাই শ্বনি

আম্বা শ্বনুঙ
তুম্বা শ্বনে
তোম্বাওলা শ্বনে
উম্বা শ্বনি

পূৰ্ণ ভূত কাল

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই শ্বনুঙ
তুই শ্বনি
তোম্বা শ্বনিলেন
উম্বাই শ্বনিল

আম্বা শ্বনুঙ
তুম্বা শ্বনিলেন
তোম্বাওলা শ্বনিলেন
উম্বা শ্বনিল

ভবিষ্যত কাল

১ম
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

মুই শ্বনিম
তুই শ্বনবু / শ্বনি
তোম্বা শ্বনবেন
উম্বাই শ্বনবে

আম্বা শ্বনিম
তুম্বা শ্বনবেন
তোম্বাওলা শ্বনবেন
উম্বা শ্বনবে

৫.০২.৯ সৰ্বনাম:

পুৰুষবাচক সৰ্বনাম:

পুৰুষ
প্রথম
দ্বিতীয় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

একবচন
মুই
তুই তুম্বা / তুম্বাওলা
তোম্বা
উম্বা / উম্বা

বহুবচন
আম্বা
তোম্বাওলা
উম্বা / উম্বাওলা

৩য়
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

ইতা

ইম্বা / ইম্বাওলা

৩য়
২য় (তুচ্ছ)
(মান্য)
৩য়

ইতা
ইম্বা
এইতা

ইম্বাওলা
এইতা, এগিলা, এওলা, এইলা

স্বৰবৰ্তী:

তুহু	ওই	উম্বা/ উম্বাঙলা
মানা	উম্বা	উম্বাঙলা/ সোণিলা
কুঁৱ	সেইটা/ ওটা/ ওইটা	ওণিলা/ ওইগলা/ ওঙলা/ ওউঙলা

সম্বন্ধবাচক সৰ্বনাম :

সাধৰণ	জাএ জাই	জেঙলা, জেঙলা
কুঁৱ	জেটা, জেইটা	

প্ৰাণবাচক সৰ্বনাম :

প্ৰাণীবাচক	কায়/ কাই	কুনঙলা
অপ্ৰাণীবাচক	কি/ কিপ্	

অনিশ্চয়তাবাচক সৰ্বনাম :

কাও, কাইও, কেবা	কাও, কাইও, কেবা
কোনবা	কোনবা, কাইবা

ক্ৰিয়াকৰ্ম এনেধৰণৰ :

মান্য	গোৱালপৰীয়া
মই কওঁ/ খাওঁ/ দিওঁ	মই কঙ/ খাঙ/ দেঙ

তই ক/ খা/ দে	মুই/ আমি কই, খাই, দেই
মই কলোঁ/ খালোঁ	অথাবা
মই ক'ম, খাম, দিম	ক'খা, দে

তোমালোকে ক'বা, খাৰা, দিবা	আমি কইলেম, খাইলেম
মই কৈছো	আমি ক'মু, খামু, দিমু
মই কৈছিলো	তোমাৰা কইবে, খাইবে, দিবে

তই কৈছিলি	আমি কইবেৰ লাগছি
তুমি কৈছিলি	কিমি কইচলেম
সি কৈছিল	তুই কইছিলি

সম্ভব্য ভূত কালৰ কামৰূপীৰ সৈতে সাপৃশ্য আছে। যেনে—

কামৰূপী	গোৱালপৰীয়া
মই কলু হয়	আমি কইলেম হয়
তই কলি হয়	তুই কলি হয়
সি কলে হয়	উই কইল হয়

পৰিণামবাচক বিশেষণ—

মান্য অসমীয়া	কামৰূপী	গোৱালপৰীয়া
ইমান	এমান, ইমান	এতো
সিমান	সেমান, সেমান, সিমান	অতো
যিমান	জেমান, জিমান	জতো, বেতো

গুণবাচক বিশেষণ—

এনেকুৰা	এনা, এনকা, একো	এইচন	এইক্ৰম
তেনেকুৰা	তেনা, সেনা, তেংকা	অইচন	তাইক্ৰম
মেনেকুৰা	জেনা, জেনকা	জেমন	বাইচন ইত্যাদি।

৫.০২.১০ পৰসৰ্গ :

গোৱালপৰীয়া উপভাষাত পৰসৰ্গ আৰু উপসৰ্গৰেখী কৰ্মৰ প্ৰয়োগ ব্যাপক। দুটামান উপহৰণ দিহেঁ—

হাতে : হৰি হাতে (হৰিৰ কাৰণে)

দিয়া : উৰুক দিয়া (তাৰ বাৰা, কামৰূপী— তাক দি)

নাগি : মোক নাগি (মোলে, কাম— মোক গেলি/ লগি)

বাদে : ৰামক বাদে (ৰামত বাহিৰে, কাম— ৰামক/ ত বাদে)

জন্যে : মাইওৰ জইনে (ছোৱালীজনীৰ বাবে)

থাকি : উৰুৰ থাকি (তাৰ বাবে)

মতন : মোৰ মতন (মোৰ দৰে) ইত্যাদি।

৫.০২.১১ ক্ৰিয়াৰ নাস্ত্যৰ্থক ৰূপ :

ক্ৰিয়াৰ নাস্ত্যৰ্থক ৰূপ 'না' ক্ৰিয়াৰ আগত বহে। মান্য অসমীয়া আৰু কামৰূপীত এনে 'না' সমীভৱন হয়— গোৱালপৰীয়াত সাধাৰণতে নহয়। যেনে—

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া	কামৰূপী
নাখাওঁ/ নেখাওঁ	নাখাঙ	নাখং
নোৱাৰো	না-পাঙ	নোক
নুঙনো	না-শুঙ	নুঙনু
নেদেখোঁ	না-দেখুঙ	নেদেখো
নোখোওঁ	না-খুঙ	নুখঙ
নপৰে	না-পৰে	নপৰে
নকৰে	না-কৰে	নকৰে
নবহে	না-বপে	নবহে
নাহে	না-আইশে	নাহে ইত্যাদি।

৫.০২.১২ শব্দমালা :

(ক) সম্বন্ধবাচক শব্দ :

মান্য অসমীয়া
দেউতা/পিতা

গোবালপৰীয়া

কামৰূপী

খুৰা

বাব

বাপা/পিতা/পিতৃ

আহুতা

কাকা

খুৰা/খুততি/দাদা

বৰজনা

ভাণ্ডৰ

আতা

পেহা

পিশা

ভাই-শ্বশ্ব

পেহী

পিশি

পেহা

মহা

মউশা

মহা

নবৌ

বৌদি

বৌ

ভিনিহী

বোনু

ভিনিহি/ভিনি

ভনী

বৈন

বৈনী

জোঁৰাই

জামাই

জাঙে/জাউঙে

(খ) খেতি-বাতি সম্পৰ্কীয় :

মান্য অসমীয়া

গোবালপৰীয়া

কামৰূপী

যুঁৱলি

জোঙ্গল

জলঙি/জঙলি

এচাৰি

পেনটি/নাটি

লোক

কটীয়া

বিহ্ন/বিধান/জাউআ

কইঠা

কোৰ

কোদল

কদল

কুঠাৰ

কুৰাল

খুঠাৰ

গোহালী

গোহিল

গোলি

উঁৱাল

গোলা/মাসা

ভাখৰি

(গ) গছ-গছনি, ফল-ফল, শাক-পাচলি :

শেৰালি

শেফালি

পাইনগেলি/পাইনপিয়লি

কল

কলা

কল

শিলিখা

কসাল

শিলখা

কঠাল

কাঠাল/কাঠোল

কঠাল

কৰ্দৈ

কাম্বাঙা

কন্দে

কুঁহিয়াৰ

কুশাৰি/কুশেৰ

কুঁহিয়াৰ

মৰাপাট

কোশটা/পাটা

পাটা

তামোল

তুৰা

তামোল

বাব (টেঙা)

জোমুৰা/জোমুৰা

ৰুমা (টেঙা)

জিকা

বিঙা

জিকা

ভেদি

টেৰি/ডেমস

ভেদি

আমিতা

তোৰমূল/মোপুৰল

মাইফল

তু

পাসখোল

তু

বেঙো

বাইগল

বাইগা/বাইগো

জলকীয়া

মকস

ভিজলুক/ভজলুক

মধুৰীতাম

গুপৰি/গুপাৰি

সোইফসাম/বম

(ঘ) বাচন-বৰ্তন :

কৰাই

কৰাই

কেশি

আখা

আখা

আখল

কোলশী

কলহ

কলহ

বাজাৰি/পাটুক

পাটা/পাটুক

পটাঙটি

বোটি

বোটি

সৈদা

বোটি

বোটি

(ঙ) অংগ-স্বতংগ :

চোক/সুক/সোক

চখু

চকু

গালা

গল

ভিঙি

হোতালি

খুৰাৰি/খুৰাৰি

খুঁতৰি

চোক

উৰত

উৰ

চৈং

চৈং/ভোৰি

ভাৰি

চৰপটা

তাইপনা/দাইপনা

ভাপিনা

কোমৰ

ককল/কাকাল

কঁকাল

নোঙল

আউঙলি

আঙুলি

আলো/পোহৰ

পহৰ

(চ) প্রকৃতি জগত :

আলো/পোহৰ

পহৰ

পোহৰ

আন্ধাৰা

আন্ধাৰ

এন্ধাৰ

কাদো

পেক

বোকা

কুআ/কুআশা

কুএলি

কুঁৱলি

চান

জোন

জোন

জল

পানী

পানী

বোৰি

বহিৰহান

বৰমুগ

দেউআ

বতৰ

বতৰ

মেঘ	মেঘ	মেঘ
নদী/ নৈ	দেউতা/ মেগ	নোদি
খেতিৰ বতৰ	পালিত	পালিত
বালি	বালি	বালি
পুৱা	বিহান/ শকাল	পুৱা
নিয়ৰ	শিত	নিয়াৰ
(ছ) জুইৰ লগত সম্পৰ্কিত	আঙন/ জুই	জুই
জুই	আঙঠা	আঠো
আঙঠা	আঙৰা	আৰা
এঙৰ	জুইশালি	জুইহাল
জুহাল	ধুঙা/ ধুমা	ধোহা
ধোঁৱা		
(জ) নৈনদিন জীৱনৰ বয়বস্তু:		
চোলা	আঙসা/ জামা	চলা
আৰুখন	আশু/ বিহি	আহ
চপৰা (মাটিৰ)	ইটা	চাপৰা
পকী-কুঁৱা	ইন্দৰা	ইন্দৰা
উৰল	উৰুণ	উৰাল
হাঁহুটি	কোটা	হাউঙটি
জাপি	ঝাপি	জাপি
টাঙেন	ঠেঙা	তাঙন
কলী	ভিয়া	ঝিয়া
দুৱাৰদলি	ভেআতি	দুৱাৰগেহি
পুখুৰী	পুখুৰ/ দিঘি	পুখুৰি/ পুখুৰি
ওটি	বিসি	ওটি
বাৰ (চোইৰ)	ভাশা	বাহা
লতা	লেউআ	লাতা
লো	লোহা	লহা/ লুহা
(ৰা) অন্যান্য		
মৰা	নোলি	মটুৱা
বাঁজী	আটুকুৰা	বাজা তিৰি/ বাজি
ভাগৰ	আলুপি	ভাগাৰ

খালি	খালিই	কোক/ কুক
গাত	গাত্ৰা	গাৰা/ গাতা
বাট	ঘাটা	বাট
চকল	চকা	চকলা
গুই	চেপ	ধু
ফাঁজা	জামা	জজা
উৰুলি	জোকৰ	জকৰ
তৰকাৰি (ভাজি)	লাৰুতা	লাৰু
মাহী আই	শতমত	শৈতা আই
আলহী	শাগাই	কুৰ্মা, অতিথি
সেঙুন	শিএনি	সিয়ান
ধুননা	হামু	ধুনদেনি
পহিতাচৰা	তেলমু	তেলভোঁকা/ তেলপকা
আৰি (মাছ)	আটিকা	আৰি
উৰহ	ওৰণ	উৰাহ/ উৰহ
কাউৰী	কাওআ	কাউৰ
কাটৈ	কেই	কেএ/ কে
যা	যাওআ	যাঅ/ যা
টোপনি	নি	টুপনি
গেদগেদী	যাগশি	সখলি
নোম	লোম/ ডুঙা/ লুম	লুম

শব্দৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায়, গৌৰীপুৰ বাদ দি বিলাসীপাৰা, চাপৰ আদি অঞ্চলৰ কামৰূপীৰ সৈতে অধিক সাদৃশ্য আছে। পূব-গোৱালপাৰা আৰু পশ্চিম কামৰূপৰ নৈকট্যই ইয়াৰ কাৰণ।

ধ্বনাত্মক শব্দ :

মান্য অসমীয়া	গোৱালপৰীয়া	কামৰূপী
বিৰ-বিৰীয়া	ফুৰ-ফুৰা	বিৰ-বিৰা/ বেৰী
মল-মলীয়া	মল-মলা	মল-মহীলা

এনেদৰে আউল-বাউল, টোপাৰ-টুপুৰ, তচো-নচো (চঞ্চল), শোৰ-শোৰা (সেৰসেৰীয়া), কাটাৰ-কুটাৰ (কেটেৰ-জেঙেৰ) ইত্যাদি।

বাক্যৰ নমুনা :

ৰাম হৰিতকৈ ভাল : হৰিৰ ছাই/ ছায়া/ ছাইতে ৰাম ভাল

তাতকৈ এইটো ভাল : এইটাত থাকি এইটা ভাল
মই পইত। তাত খাম : মই পাত্ম তাত খাইম।
শেহালি ফুলৰ গছতাল কাটিলে : শেহালি ফুলেৰ গাছটা কাটিলেক।

সাঁধৰ :

(১) খেৰৰ পূজি)

(১) গাও ধুম ধুম একো হাঁড়ি।

(২) জলত জন্ম স্থলত বাস,

জলত দিলে সৰ্বনাশ।

(নিমখ)

(৩) এটি গেইলঙ, এটি গেইলঙ, গেইলঙ হাবৰাঘাট।

এমন একোটা জিনিস সেইখলং ফলেৰ উপৰ পাত।। (আনাৰস)

ফকৰা-যোজনা :

(১) ঘাটত পাইলং কামাৰ

দাও গৰে দাও আমাৰ।

(২) নিজেৰ নঙন পৰাক দিয়া

বামোন মৰে হতাশিয়া।

৫০৩ চাহ বাগিছাৰ সাপানি ভাষা :

অসমৰ জাতীয় জীৱনত চাহ জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে এক বিশিষ্ট ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। ১৯৮৬ চনত প্ৰকাশিত চাহ পৰিষদৰ তথ্যমতে অসমত ৮৪৪ খন চাহ বাগিছা আছে আৰু এই বাগিছাবোৰত নিযুক্ত শ্ৰমিকৰ সংখ্যা হ'ল ৪,৮৪,৩৪৯ জন। ১৮৫৯-৬০ চনত চোটনাগপুৰ আৰু মেদিনীপুৰ অঞ্চলৰ পৰা চাহখেতি পথাৰত কাম কৰিবলৈ ২,০৪৯ জন বনুৱা আমাদানি কৰা হয় আৰু এই প্ৰক্ৰিয়া পাছলৈ চলি থাকে। অসমৰ চাহ বাগিছালৈ যিমানবোৰ বনুৱা আমাদানি কৰা হৈছিল তাৰ ভিতৰত বিহাৰৰ পৰাই সৰ্বাধিক লোক আৰু তাৰ পাছত ক্ৰমান্বয়ে পশ্চিমবংগ, উৰিষ্যা, মাদ্ৰাজ, মধ্যপ্ৰদেশ আদিৰ পৰা অহা।

চাহ জনজাতিৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰ সম্পৰ্কে দেউৰাম তাছাই "চাহ বাগিছাৰ জাতি-জনজাতি" নামৰ গ্ৰন্থত আলোচনা কৰিছে। সেইবোৰ— মুঙা, চাওতাল, উৰাং, চাঁওৰা, ভুঁহুয়া, পাহাৰীয়া, পৰজা, গৌৰ, কন্ধ, বাইগা, খাড়াইয়া, কোল, ভীল, সবৰ, ভূমিজ, গাটোৱাৰ, বৰাইক আদি।

ভাৰতবৰ্ষত বিভিন্ন প্ৰান্তৰৰ পৰা অহা চাহ জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ প্ৰধান সমস্যা আছিল তাৰৰ আপান-প্ৰদান কৰা ভাষা এটাৰ। সময়ত বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ ভাষাগত বৈশিষ্ট্যক সামৰি এক নতুন ভাষাকোপে গা কৰি উঠিছিল। ইয়ে "সাপানি ভাষা"। প্ৰথমছোৱাত ইয়াৰ গাঁথনি অস্পষ্ট আছিল যদিও এতিয়া স্থিৰ ৰূপ পাইছে আৰু অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰভাৱে ইয়াক নিটোল ৰূপ দিছে। যেনে—

১। তই খুব ফজিৰে আহিব।

অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা

২। চাৰা দিন বৰযুগ দিছে।
৩। সি বৰ জৰলা হৈছে।

সাপানি ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ সাধাৰণ আভাস এটি তলত দিয়া হ'ল—
(ক) শব্দ বিভক্তি :

প্ৰথমা : এ, ই, শূন্য

সি বৰ দুবলা হৈছে

জামাই যখন আলোই

দ্বিতীয়া : কে

বাহিৰা মানুষকে নাই পুছা গছা

তৃতীয়া : সে

তবে শান্তিৰে ৰহব ভাই

চতুৰ্থী : তে, এক, কলৈ

জোৱান শৰীৰে কাম কৰতে সুস্তী কেন

মানুষগিলাকলৈ

ষষ্ঠী : ক, ৰ, এৰ

শিয়ালৰ, গাধাক সমান

সপ্তমী : তে, এ

পহিলা পীৰিত কালে

(খ) সৰ্বনাম :

'মাই' শব্দ

একবচন

মুই (তিৰ্ক ম')

'তই' শব্দ

'তৌ' (তো)

'সি' শব্দ

ও

(গ) সম্বন্ধবাচক শব্দ :

অসমীয়া

ককা

বৰলা

খুড়া

শাছ

এৰা

সাপানি

আজা (তু-আজোককা)

আঠকুড়া (তু-আঠকুৰি, বৰগীত)

ককা

শাছ

পেহী	পিসী
বেপাৰী	বহ
অসমীয়াৰ লগত মিল নথকা শব্দ :	
আইতা	আজা
জা	গতনি
স্বামী	যৈত
বিয়ে	চমদি
শালপতি	চাডু
কন্যা	ডুলি (ভোলাত যাই বাবে ই)
দৰা	ভোলা

(ঘ) নঞধৰক প্ৰয়োগ :

নঞধৰক ৰূপ 'নাই' ক্ৰিয়াৰ আগত বহে। যেনে—

নিদিমে নাই দিবে

নুশনে নাই শুনে, নাই শুনে

নোবাৰে নাই পাৰে, নাই পাৰে

নাই নাইহে

নহ'ব নাই হোৱে

(ঙ) তুমনন্ত ক্ৰিয়া ৰূপ :

খাবলে খা-তে

কৰলে বল-তে

কৰিবলৈ কৰ-তে

(চ) শব্দ :

ৰুকাল কমৰ

কাৰলতি কাৰ-বগল

ভিঙি গলা, ঘেঁটা

চকু চখ, আখি, আখ

ধূতুৰি ধতনা

গভৰতী আশাৰতী, দুৰ্জীয়া

লাওখোলা খপতি

শৰিৰ গতৰ

গুঁঠ গুঁঠ

শুন দু

শব্দত	ধূমচা
ৰূপণ	চিপা (কামৰূপী—চিপৰা)
যা	দাৰ
আখাত	চেটি
আঙঠা	আঙঠা (কাম—আঙঠা)
আঁৰে চাউল	আল চাউল (কাম—একেদু)
তিতা	তিজা (কাম—একে) ইত্যাদি।

'সাদানি' শব্দটো চেটনাগপুৰত প্ৰচলিত 'সাদনি' ভাষাৰ ৰূপান্তৰ হ'ব পাৰে—
 ধ > দ। এই ভাষাটোক অসমীয়াৰে এক উপ-ভাষা বুলি স্বীকৃত দিয়াত বাধা নাই।

৫.০৪ নাগামিজ :

নগা পাহাৰত 'অসমীয়া' এটা সময়ত 'পিজিন' আছিল যদিও পিছত ই বিভিন্ন বৈদৰ মাজত সংযোগী ভাষাত পৰিণত হয়। এনে ভাষাৰ অধ্যয়ন কেইবাটাও শিৰ পৰা গুৰুত্বপূৰ্ণ। হাইমছ (Hymes) -ৰ মতে-পিজিনে "Demonstrate the interdependence of language and Society. Their studies open up new possibilities for integration of linguistic and Social research"

নগা পাহাৰত কুৰিটা সুকীয়া বৈদৰ আছে। যেনে—আঙ্গামী, চেমা, লোখা, আও, বেংমা, চাৰখমাং, কন্যাক, ছাং, হোম, যিমছুপেৰ, থিআমঙ্গল, জেলিআং, কুকি চিক, ৰংমাই, মাও ইত্যাদি। এইবোৰৰ ভিতৰত কৰিমা জিলাত চলা আঙ্গামী, ডিমা পুৰৰ আশে-পাশে থকা কহাৰী, জেলিআং, গৌষ্ঠীৰ জেমি; তামোলং জিলাৰ ৰংমাই; বেংমাস চোকৰি, মাও, বেখা, পোখুৰি, লোখা, আও, চেমা, আৰু কন্যাক প্ৰধান ভাষা।

নগা পিজিনৰ উদ্ভৱ সম্পৰ্কে একো জনা নাযায়। মোকজিৰ মতে জয়পুৰ, নামচাং, পানীদুৱাৰ, বৰদুৱাৰ অঞ্চলত বাস কৰা নগাসকলে 'নিমখ' তৈয়াৰ কৰি তৈয়াৰত বিক্ৰী কৰিছিল। জোন বাটলাৰে (John Butler) কয় যে বেংমা নগা আৰু নগাৰ মানুহৰ মাজত বস্তু বিনিময় প্ৰথাৰ বেহা-বেপাৰ আছিল। ৰবিনছনৰ মতে নগাসকলে আহোম ৰজাক কৰ-ভাৰ দিব লগা হৈছিল স্বাভাৱিকতেই ভাৰ বিনিময়ৰ বাবে এটা ভাষাৰ প্ৰয়োজন হৈছিল। পৰিস্থিতি আছিল এনে ধৰণৰ—

(ক) নগা বেপাৰী	অসমীয়া গ্ৰাহক
(খ) অসমীয়া বেপাৰী	নগা গ্ৰাহক
(গ) নগাৰ এটা বৈদৰ	নগাৰ অন্য বৈদৰ

বৃটিছ যুগত ই অন্য ক্ষেত্ৰতো সম্প্ৰসাৰিত হৈছিল। যেনে—

(ক) অসমীয়া শিক্ষক, ডাক্তাৰ, বেপাৰী—নগা মানুহ
(খ) সৈন্যবাহিনী
(গ) বিষয়া

যদিও অসমৰ বাহিৰৰ লোকেও নগা পাহাৰত ঢাকৰি কৰিছিল তথাপি সৰ্বসাধাৰণৰ লগত যোগাযোগ কৰাৰ একমাত্ৰ মাধ্যম আছিল 'নগা পিজিন'। আনহাতে নগাসকলে নিজৰ নিজৰ ভাষা নিজৰ গোষ্ঠীতে সীমাবদ্ধ— এটাই আনটোৰ কথা বুজি নোপায়। গতিকে এটা বৈশদ্য মানুহে আন বৈশদ্য মানুহৰ লগত কথা পাতিব লাগিলে 'নগা পিজিন'তে পাতিব লাগা হয়।

৫.০৪.১ 'নগা পিজিন'ৰ বৰ্ণঃ

'নগা পিজিন'ত স্বৰবৰ্ণ এইবোৰ—

সম্মুখ	কেন্দ্ৰীয়	পশ্চ
ই		উ
এ	অ'	ও
	আ	

ব্যঞ্জনবৰ্ণ

উচ্চাৰণ স্থান	ক্ৰিষ্টা	দন্তমূলীয়	তালব্য	কণ্ঠ
অথোষ	যোষ	যোষ	যোষ	যোষ
প	ব	ত	ঢ	জ
ফ	ভ	থ	ছ	ঝ
মহাপ্ৰাণ				য
নাসিকা	ম	ন		ঙ
তাড়িত		ব		
পাৰ্শ্বিক		ল		
যুট্ট		স	শ	হ
অৰ্ধস্বৰ	ৱ		য়	

বেলেগ বেলেগ অঞ্চলত এইবোৰ বৰ্ণৰ সংখ্যাৰ পাৰ্থক্য আছে। ওপৰৰ তালিকাখন আপাদী পিজিনৰ।

চেন্না, উত্তৰ নগা, কন্যাক, চাপ, ফোমচ, বিআমপান, লোথা, আও পিজিনত 'জ' আৰু 'ঝ' বৰ্ণ নাই।

৫.৪০২ ৰূপভঙ্গঃ

সৰ্বনাশঃ

একচেন	বহুচেন
মোই	মোইখন/আমিখন
তোই	তোইখন

আপুনি
তয়
তয়খন

মোইখন—আমিখনৰ প্ৰয়োগ মুক্ত বিকল্প। যেনে—

আমি গৈছিলো—
মোইখন জায়চে

আমিখন জায়চে

বহুচেনৰ আগত 'আপুনি' বহিলেও কৰক বিভক্তিৰ ক্ষেত্ৰত তিৰক ৰূপ 'আপুনা' হয়। যেনে—

আপুনিখন জাবো
আপুনাৰ লোৰা
আপোনালোক যাব
আপোনাৰ ল'ৰা

'তয়' বহুচেনৰ লগত অপবিভৰ্তিত থাকে; কিন্তু কৰক বিভক্তিৰ লগত 'তা' হয়।

যেনে—

তয় জহিচে
তাক দিবি
সি বা তাই গল
তাক বা তাইক দিবি

বচনঃ

সংখ্যাৰচক এক, দুইটা, কিছুমান আদিৰ উপৰিও প্ৰত্যয় 'খন' আৰু 'লিলাক' বৰহাৰ হয়। যেনে—

দুআলি দুইতা
দুআলিলিক দুইতা
দুআলি একতা আহিচে
মোইখন আহিচে
ছোৱালী দুজনী
ছোৱালী দুজনী
ছোৱালী এজনী আহিছে
আমি আহিছো

কৰকঃ

কৰ্তা
কৰ্ম
কৰণ
নিমিত্ত
আপাদান
সম্বন্ধ
আধিকৰণ
শূন্য
ক (শূন্য), কে
দি
কে
পৰা
ৰ
তে

যেনে—

কৰ্তা কৰক
কৰ্ম কৰক
মোই দেখিছ
মোই আপুনিখনকে দেখিছ—মই

আপোনালোকক দেখিছিলো।
মোই আপোনাক দেখিচে

কৰণ কাৰক :
নিমিত্ত কাৰক :
সংঘ :
কৰ্ম কাৰকৰ দৰে
মোৰ পুআলি
মানুৰ দাৰ-মানুহৰ দা

চকৰোৰ খেং-চাকৰৰ ভৰি

আপোন :
ইস্কুল পৰা জাইছে-স্কুলৰ পৰা গ'ল

কহাৰী, চেংমা, কলাক, ফোম, চাক্তামাচ আপিত কৰ্ম কাৰকৰ চিন নাই। যেনে—
মোই তম দেখিচে—মই তাক দেখিছিলো।

কিছু ওপৰম আৰু দ্বিতীয় পুৰুষৰ সৰ্বনামত ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—
তম মুকে দেখিচে—সি মোক দেখিছিল।

তলৰ বাক্যবোৰ চাওক :

মই ল'ৰাটোলে এখন কিতাপ দিছিলো—মোই একতা কিতাব লোৰা দিচে
গহুজনীক ঘাই দিছিলো—মোই গাচ গোক লগত দিচে
ল'ৰাটোৱে গছত পানী দিছে—লোৰা পানী গচ দিচে।

ক্রিয়া ৰূপ :

জায়	:	যায়
জাবো	:	যাব
জায়চে	:	গৈছিল
জাবি	:	যাবি
জায়লে	:	গলে
জাবোলে	:	যাবলে
জায়চিলু	:	গৈ আছিল
জায়চে	:	গৈ আছে

৫.০৫ কাছাৰৰ অসমীয়া ভাষা :

এসময়ত ত্ৰিপুৰা, চিলেট আদিৰ বৰঅসমৰ অন্তৰ্গত আছিল। গেইটে লিখিছে যে, চিলেট বড়ো অধ্যুষিত আছিল আৰু ইয়াৰ ৰজাও আছিল। তেখেতৰ মতে—“Sylhet is scarcely mentioned in lod legends, but from the circumstances that Bodo speaking tribes are found both north and south of it. It may be conjectured that in early times it was inhabited by people of the some stock and was ruled by Bodo Kings.” (A History of Assam, third edition, page-275)। আৰু চি দত্তৰ মতে পুৰণি কামৰূপৰ অধীনত চিলেট, ময়মনসিং, কাছাৰ আৰু মণিপুরে

আছিল। আহোম ৰাজত্বৰ সময়ত কাছাৰৰ কহাৰী ৰজা মাজে মাজে কৰতলীয়া হ'ব লগা হৈছিল।

কাছাৰৰ পুৰণি নাম হিড়িম্বাপুৰ সম্ভৱতঃ ‘তিমাপুৰ’ৰ আৰ্যিকৰণ। বড়ো ভাষাত ‘দি’ মানে নদী, ‘মা’ মানে জাঙৰ, মহান। তিমাপুৰ ধনশিৰী নৈৰ পাৰত অৱস্থিত। কাছাৰৰ কহাৰীসকলে ‘তিমাছা’ বুলি পৰিচয় দিয়ে। ই ‘তিমা-ফিচা’ শব্দৰ ৰূপান্তৰ অৰ্থ হ’ল ‘তাঙৰ বা মহান নৈৰ সন্তান’।

চিলেটৰ ভাষাৰ সৈতে অসমীয়া ভাষাৰ সম্পৰ্ক বৰ্তমান অৱস্থাত বিচাৰিবলৈ যোৱাটো পৰ্বতত কাছকণী বিচাৰৰ দৰে পণ্ডিতমতে হ'ব। কাৰণ বাংলাৰ এটি আঞ্চলিক ৰূপদেহ মাপোন। কাছাৰৰ অৱস্থাও প্ৰায় একে। অৰ্থাৎ ষ্ট্ৰীয়াৰ্ছনে লিখিছিল—“কেন্দ্ৰীয় আৰু উত্তৰ বংগৰ মানুহে পূব চিলেটৰ ভাষা বুজি নাপায়। (L.S.9, Vol.-5, part-1, page 224)।..... ‘চ’ আৰু ‘ছ’ উচ্চাৰণৰ পাৰ্থক্য নাই। স, শ, ষ—অসমীয়াৰ দৰেই ‘হ’-নে ৰূপান্তৰিত হয়। ‘সকল’ৰ পৰিৱৰ্তে ‘হকল’ কয়।”

১৯১৩ চনত এলোৰা^১ বেণ্ডৰ ৰাজমোৱাৰ Notes on the Sylhetee Dialect বোলা গ্ৰন্থখনৰ আধাৰত কিছু কথা উল্লেখ কৰা হ'ল—

ধৰনিতত্ত্ব :

(ক) কহাৰী ভাষাত শ, ষ, স > হ। যেনে—

সৰুফৰি > সফুৰি (কোম) > হফুৰি

শানদহ > হান্দ

শেলুক > হালুক

‘শ’ কেতিয়াবা ‘খ’ হয়। যেনে—

শুন > খুন

শুদা > খুদা

(খ) অসমীয়াৰ দৰে কহাৰী ভাষাতো ‘চ’, ‘ছ’ৰ পাৰ্থক্য নাই। সেইবাবেই সবডিভিজন, কেৰাচিন নোলেথে; চৰ-ডিভিজন, কেৰাচিনহে লিখে।

(গ) ‘জ’ৰ উচ্চাৰণ অসমীয়া দত্তমূলীয় ‘জ’ৰ দৰে। জ, ষ, যৰ পাৰ্থক্য নাই। এইবাবেই পাৰিযাত (পাৰিজাত), সংজোগ (সংযোগ) ৰূপ পোৱা যায়।

(ঘ) কহাৰীত ‘ব’ ধ্বনি আছিল। লিখাত ‘য়’ লিখিলেও উচ্চাৰণ এচিমাত ‘ব’ কৰা হয়। যেনে—
শুয়া > শুবা
হয়। যেনে—
শুয়া > শুবা

(ঙ) কহাৰীত শ > হ; এনে ‘হ’ স্বৰ-মধ্যৱৰ্তী হ’লে প্ৰায়ে জোপ পায়। যেনে—

শশুৰ > হশুৰ, হউৰ

বাছ > বাউ

(চ) ড > ৰ

বাড়ী > বাৰি

ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য :

(ক) কছাৰীত অন্যান্য ৰূপৰ লগতে বৰহচনৰ চিন 'সকল' পোৱা যায়।

(খ) বিভক্তি

কছাৰী

এ, ই

মান্য/ কামৰূপী

বাংলা

১য়া

এ, ই

ক

কে

২য়া

ক, ৰ

এ, বে (ধাৰা)

বে, ধাৰা

৩য়া

এ, ধাৰা, ধাৰাতে

ক, লৈ

থেকে

৪থী

এ, ষষ্ঠী + নিমিতে

ষষ্ঠী + পৰা

এৰ

৫মী

হস্তে হনে

ৰ

এৰ

৬মী

ৰ

ত, এ

তে

(গ) অসমীয়াত 'খাবিনে' কছাৰীত 'খাইতহিনি'; কিন্তু বাংলাত 'খাবে কি?'

(ঘ) অসমীয়া ক্ৰিয়াবাচক স্বাধিক গৈ (যেনে— গ'লগৈ), কছাৰীত 'গৈল গি।'

শব্দগত সাপেক্ষ :

(ক) অসমীয়াত 'মই'; কছাৰীত 'মই, মুই, বাংলাত আমি।

অসমীয়াত 'সি'; কছাৰীত 'সে (উচ্চারণ হে), বাংলাত সে

(খ) ধাকৰূপ : অৰ্ণ ত্ত কাল

কছাৰী

অসমীয়া

বাংলা

লিখিয়াছিল

লিখিয়াছিল

লিখিয়াছিল

দ্বিতীয় পুৰুষ

লিখিয়াছিল

লিখিয়াছিল

ইত্যাদি।

স্বৰূপ ত্ত

কৰিলু

কৰিলোঁ

কৰিলাম

ভাৰিলু

ভাইলোঁ

ভাৰিলাম

জন্মিলু

জন্মিলো

জন্মিলাম

কছাৰীৰ ৰূপৰ কামৰূপীৰ সৈতে সম্পূৰ্ণ একে।

পাইলু হনে

পালোহেঁতেনে

পাইতাম

অৱিসৃত কাল

কইমু

কম

বন্দ

অসমীয়াৰ দৰে কছাৰী আৰু চিলেটীয়াতো 'কয়', বাংলাত 'বলে'।

দিওক

দিওক

দিউন (দিন)

খাওক

খাওক

খাউন (খান)

শব্দগত বৈশিষ্ট্য :

কৰোক

কৰোক

কৰন

বেণুধৰ ৰাজখোৱাই চিলেটীৰ সৈতে শব্দগত সাপেক্ষৰ এক বিস্তৃত তালিকা দিছে।

আমি তাৰে নিৰ্ধাৰিত কিছু কথা উদ্ধৃত কৰিম। তাৰ আগতে নজকল হক মাৰাৰ ভূগ্ৰহৰ প্ৰবন্ধ 'বৰাক উপত্যকাৰ জনজীৱনত এডুমুকি' নামৰ প্ৰবন্ধৰ পৰা কিছু কথা উদ্ধৃতি কৰিছো—

“বৰাক উপত্যকাত বসবাস কৰি থকা হিন্দু-মুছলমান আৰু বিভিন্ন বিলাঞ্জীয়া

জনগোষ্ঠীৰ ভাষাসমূহৰ সংমিশ্ৰণত এই উপত্যকাৰ বৰ্তমান প্ৰচলিত ভাষাৰ সৃষ্টি হৈছে আৰু

আৰবী, পাৰ্চী, ধেমাল আৰু অসমীয়া ভাষাৰ লগত ইয়াৰ যথেষ্ট সাপেক্ষ আছে। ইয়াৰ পৰা

অনুমান হয় যে এই উপত্যকাত উপৰোক্ত ভাষা-ভাৰী বহুদিন ধৰি শান্তিপূৰ্ণ সহাবস্থান ঘটিছিল।

কছাৰৰ প্ৰচলিত ভাষাত উপৰোক্ত ভাষাসমূহৰ অসংখ্য শব্দ সিঁচৰিত হৈ আছে। তলত কেইটামান

মাত্ৰ উপহৰণ দিয়া হ'ল—

কছাৰী	অসমীয়া	ধেমাল	বাঞ্জলী
আও	আহ	আঃ	এস
কিম্বু	দিম	দিম	দেব
বেচা	বেচ	বেচা	বিক্ৰম
হকল	সকলো	গকল	সমস্ত
টেকা	টেঙা	টেঙা	টক
মানু	মানুহ	মানু	মানৰ
মুনি	মুনিহ	মুনিয়া	পুৰুষ
বেইল	বেলি	ওভই	সূৰ্য
মই	মই	মই	আমি
মাত	মাত	মাং	কথা
পানী	পানী	পানী	জল
হলানি	সলনি	হলনি	দলানো
খিত	খিত, খিতাপি	খিত	স্থিতি।”

এতিয়া ৰাজখোৱাৰ অধ্যয়নৰ আধাৰত উপহৰণ দিয়া হ'ল—

অসমীয়া	চিলেটী/ কছাৰী	বাংলা
বহাগ, বৈহাগ	বৈহাগ	বৈশাখ
জেঠ	জেঠ	জৈষ্ঠ
আহাৰ	আহাৰ	আষাৰ
শাওন	হাওন	আৰন

ভাদ	ভাদ	ভাদ
কাতি	কাতি	কাৰ্তিক
আষাঢ়	আষাঢ়	অগ্রহায়ন
শেলুক	হালুক	বত্ৰকষণ
কুঁহিয়াৰ	কুঁহিয়াৰ	আক
সফুৰি, সফুৰি	হফুৰি	গোয়াৰা
উৰ্বহি	উৰ্বহি	শীম
টোঙা	টোঙা	টক
শিঙৰা	শিঙৰা/হিঙ্গৰি	টোংৰা
বৌ	বৌ	বই
কাঞ্চলি	কাঞ্চলা	ফলুই
মিচা	ইচা	চিংৰ
ঘৰিয়াল	ঘৰিয়াল	কুজীৰ
মেকুৰী	মেকুৰ	বিভাল
দমৰা	দমা	এঁৰে
নেউল	নেউল	বেজি

খেতি-বাতিৰ লগত সম্পৰ্কিত শব্দ

টঙি	টঙ্গি	কুঁৱে ঘৰ
লোৰ	লোৰ	নৰ্দমা
টাটি	টাতি	বেতা
গো-বাট	গো-পাট	ভাগাৰ
পাঘা	পাঘা	দতা
ভাঠ	ভাঠ	শক্ত
সক	হক	ছোট
সঁটা	হুতা	সত্য
ঠাৰ	ঠাৰ	নিশ্চিত
কাজলা	কাজলা	শ্যাম
বহুত	বহুত	অনেক

নিকা কৰে	নিকায়	সাক কৰে
সাৰে	সুৰায়/স্বায়	খাৰে দেয়
খজুৰায়	খাজুৰায়	চুককায়
খোজে	খোজে	চায়
দায় (ধান)	দায়	কাটে
বোৰে	বোৰে	বোলে
পিকে	পিকে	পড়ে
খোদায়	খোদায়	তাড়াই ইত্যাদি।
এৰি দে	অতুৰা ঠাট	ছাড়িয়া দে
বিষয় পা	এতিয়া দে	বিষয় মিল
মাটি চহা	জমি চহ	তুমি চাষ কৰ
ভাল পা	ভাল পা	ভাতো বাস
কাপোৰ পিন্ধ	কাপড় পিন্ধ	কাপড় পৰ

‘ধেয়ান’ বা ‘দেয়ান’ ভাষা বুলিও কহাৰী ভাষাক দুই-একে আলোচনা কৰিছে। কিন্তু ‘ধেয়ান’ কহাৰী ভাষাৰে একে বিশিষ্ট কপহে। ধেয়ান ভাষাকপৰ অসমীয়াৰ সৈতে বেছি নিবিড় সম্পৰ্ক।